

Секція: Економічні науки

Коваленко Дмитро Іванович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Фінансова безпека суб'єктів господарювання є частиною фінансової безпеки держави, оскільки підприємство створює додану вартість, яка утворює валовий внутрішній продукт на рівні держави. Окрім того, підприємства є основними платниками податків, які впливають на формування доходів державних та місцевих бюджетів. Отже, високий рівень фінансової безпеки підприємства надає можливості державі виконувати свої функції та забезпечити економічний розвиток, покращити соціальні стандарти.

В умовах післявоєнного відновлення України, економічної та політичної нестабільності, мінливості факторів мікро- та макросередовища, що впливають на діяльність підприємства, оцінка фінансової безпеки постає особливо актуальним питанням.

Оцінка фінансової безпеки дозволяє підприємству звести до мінімуму загрози фінансової нестабільності та підвищити безпеку свого існування. Економічна ситуація в будь-якій країні залежить від рівня його виробничого сектора. Тому стабільний розвиток бізнесу є однією з пріоритетних передумов забезпечення влади державної економічної системи. Діяльність підприємства завжди супроводжується виникненням великої кількості загроз, які можуть спричинити фінансову нестабільність.

Однією з головних завдань системи забезпечення фінансової безпеки підприємств є захист власних фінансових інтересів від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз з метою забезпечення ефективності діяльності підприємства. Зрозуміло, що концепція фінансової безпеки повинна відповідати загальній концепції економічної безпеки підприємства. Однак, при цьому мати власний зміст, який відрізняє проблеми фінансової безпеки від інших видів безпеки.

Дослідженням проблем фінансової безпеки підприємства займаються багато науковців. В рамках дослідження відокремимо найбільш значимі.

Мельник С. І. сформував визначення фінансової безпеки підприємства виходячи із суті базових складових понятійного апарату [1].

Шуміло О. С. та Савченко К. В. дослідили сутність понять «фінансова безпека» і «фінансова стійкість підприємства» [2].

Краснокутська Н. С. та Коптева Г. М. на основі проведеного контент-аналізу і визначених сутнісних ознак фінансової безпеки підприємства визначили дефініцію, яка відрізняється комплексністю та логічною узгодженістю з базовими категоріями «безпека» та «фінанси» [3].

Швець Ю. О. та Цикало К. С. розробили авторську модель оцінки рівня фінансової безпеки з урахуванням особливостей галузі промисловості та поточного стану ринкової кон'юнктури [6].

Необхідно зазначити, що рівень економічної безпеки підприємства може характеризуватися ступенем часу та простору, що забезпечує гармонізацію інтересів підприємства та її контрагентів (клієнтів, постачальників, конкурентів, інвесторів, уряду, суспільства). Інтереси підприємства визначають його взаємодію з суб'єктами зовнішнього середовища, проведеного постійно або протягом обмеженого періоду часу, силою або обраним напрямом розвитку підприємства.

Контент-аналіз наукових висновків з цього питання дозволяє визначити перелік фінансових інтересів підприємств, що включають: максимізація добробуту власників підприємств; збільшення прибутковості капіталу; адекватність фінансових ресурсів на всіх етапах розвитку компанії; фінансова стабільність компанії в умовах його зростання; високий рівень інвестиційної діяльності та ефективність інвестицій; ефективна нейтралізація фінансових ризиків; високий рівень фінансової інноваційної діяльності; швидкий подолання фінансової кризи.

При визначенні фінансової безпеки підприємства як стабільної системи, можна відокремити такі пріоритетні моменти:

1. Стабільність системи фінансової безпеки підприємства (ФБП) розглядається як динамічна зміна економічних характеристик. Разом з параметрами статичного стану, ФБП може характеризуватися глобальними тенденціями та змінами у розвитку.

2. Стабільність системи ФБП не є абсолютною – значення певних параметрів розвитку може мати циклічний або ситуативний характер. Однак, коливання окремих параметрів системи ФБП підтримують необхідний рівень захисту фінансових інтересів.

3. На різних етапах розвитку система ФБП може змінюватися та отримати новий рівень стабільності параметрів (такі періоди переходу можна віднести до нового життєвого циклу підприємства, який є переживає фінансову кризу або реорганізацію).

Ці ключові моменти можуть бути реалізовані за допомогою наступних важелів: доходи, витрати, прибуток, кредит, капітал, інвестиції, запаси, облігації, страхові платежі, ставки, ціни, заробітна плата, амортизація, податки, стимули, санкції, дивіденди, правила безпеки та стандарти, межі та резерви та ін.

Тому досягнення достатнього рівня фінансової безпеки вимагає ретельного вивчення внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності

підприємства. Існує дві групи чинників що призводять до виникнення фінансової кризи на підприємстві:

1. Стратегічні помилки в організації ділової активності, які роблять підприємство неконкурентоздатним на ринку незалежно від кількості наявних ресурсів та якості управління (неправильно обрана: сфера діяльності, оцінка ринкових умов, стратегія розвитку тощо).

2. Помилки у здійсненні управління підприємством – неправильно визначена структура капіталу, неоптимальний розподіл ресурсів, невдачі у фінансовому плануванні тощо. Таким чином, криза на підприємстві виникнути під впливом різних факторів зовнішнього середовища. Зовнішнє середовище розглядається як сукупність рушійних сил, що впливають на діяльність підприємства на ринку.

Внутрішня (ендогенна) субгрупа, що складається з сил та факторів, що пов'язані з організаційною структурою, економічним потенціалом, географічними межами діяльності, фінансами, управлінням та маркетингу. Підприємство здатне контролювати ці фактори.

Зовнішня (екзогенна) субгрупа, що складається з факторів, з якими підприємство взаємодіє. Зовнішнє середовище складається з факторів, які знаходяться за межами компанії та здатні впливати на його діяльність. Більшість цих факторів є неконтрольованими (зміна тенденцій популяції населення, економічні умови, прийняті зміни законодавства), але на деяких з них підприємство здатне впливати (політичні, технологічні розробки, конкурентна ситуація). Діяльність підприємства на ринку значно залежить від здатності ефективно реагувати на ключові зміни у зовнішньому середовищі.

Фактори (умови, дії), які запобігають повній реалізації фінансових інтересів компанії у процесі своєї діяльності, повинні розглядатися як загрози. Враховуючи класифікацію факторів, що впливають на бізнес, можемо зробити класифікацію загроз ФБП (табл. 1).

Класифікація загроз фінансової безпеки підприємств

Класифікаційна ознака	Типи
Форми прояву	кількісні загрози (незалежно від погіршення планів у фінансовому стані та платіжну дисципліну тощо); якісні загрози (фінансова криза, банкрутство, корпоративні конфлікти, падіння ринку, заморожування банківських рахунків, закриття зовнішніх ринків тощо).
Від сфери виникнення	загрози від недобросовісної конкуренції; загрози від покупців; загрози від підрядників; загроза, спричинена працівниками; загрози від кримінальних організацій; загрози, спричинені діями державних службовців та місцевих органів влади.
Середовища	зовнішнє (екзогенне) ризик зміни мікросередовища та макросередовища; внутрішнє (ендогенне), пов'язані з недоліками в управлінні підприємством, може бути викликана обставинами непереборної сили.
Здатність реалізації	реальні; потенційні.
Вид об'єкта атак	інформаційні; фінансові; персоналу.
Розмір очікуваних втрат	загроза катастрофічної кількості збитку; загрози критичному розміру збитків; загрози, що викликають труднощі; загрози прийняттого розміру збитків; незначна загроза.

Джерело: систематизовано автором на основі [8; 9; 10]

Фінансова безпека підприємств є однією з основних складових національної безпеки будь-якої країни, оскільки підприємства є платниками податків, які утворюють дохідну частину бюджету та забезпечують створення нових робочих місць. Рівень заробітної плати, безробіття та валовий внутрішній продукт залежить від фінансового стану суб'єктів господарювання.

Підприємства надають товари, послуги, роботи з метою задоволення потреб населення. Тому необхідно постійно контролювати фінансовий стан підприємств, щоб уникнути фінансової кризи та подальшого банкрутства. Необхідно забезпечити науково обґрунтовані методи та показники оцінки, фактори, що впливають на фінансову безпеку та рівні фінансової безпеки з метою здійснення об'єктивної релевантної оцінки стану фінансової безпеки підприємств.

Література

1. Мельник С. І. Фінансова безпека підприємства: сутність та сучасні проблеми забезпечення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 1(2). С. 7–12.
2. Шуміло О. С., Савченко К. В. Взаємозв’язок категорій фінансова безпека підприємства і фінансова стійкість підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 2(2). С. 38–42.
3. Краснокутська Н. С., Коптева Г. М. Дефініція поняття «фінансова безпека підприємства»: основні підходи та особливості. *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 14–19.
4. Сердюков К. Г., Головченко Ю. В. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 627–631.
5. Химич І. Г., Винник Т. М., Константюк Н. І., Тимошик Н. С., Юрик Н. Є. Фінансова безпека підприємства як антикризовий метод управління. *Modern Economics*. 2021. № 25. С. 153–159.
6. Швець Ю. О., Цикало К. С. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. № 25(1). С. 162–168.
7. Дем’янчук М. А. Методичний інструментарій оцінки ефективності реалізації стратегії фінансової безпеки підприємства. *Фінансовий простір*. 2018. № 3. С. 71–81.
8. Бондарчук Н. В., Фесенко А. В. Управління системою фінансової безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 9(61). С. 237–240.
9. Бугай В. З., Бурдило О. В. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2019. № 2. С. 42–46.

10. Патарідзе-Вишинська М. Економічне моделювання оцінки рівня фінансової безпеки підприємств. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки.* 2019. № 1. С. 75–80.